

KÜLTÜRÜMÜZDE SAHİPLENİLEN TÜRKÜLER PROBLEMİ

Dr. Doğan KAYA

BİLDİRİ ÖZETİ:

Türküler, kültürümüzün vazgeçilmez önemi haiz değerlerimizdir. İhtiva ettiği unsurlar itibariyle (dert, acı, neşe, ümit, umut, vefa, sadakat, nefret, ıstırap...) yüzyıllardan beri halkın sığınağı olmuş, halkın beyninde günümüze kadar yaşatılmış ve yaşatılmaktadır. Bir yandan da mevcut eserlere yenileri eklenerek, repertuvarındaki eser sayısı artırılmaktadır.

Mevcut eserler içinde benzerlik ve müştereklik gösteren de vardır. Bunlar gerek aynı ezgi gerekse aynı türkü metni olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinlerdeki benzerlik âşık edebiyatının en önemli kaynakları olarak gördüğümüz cönklerden itibaren karşımıza çıkmakta ve aynı şiir metninin farklı şairler adına kaydedildiği görülmektedir. Bunun yanında ezgi için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Halkın çok sevdiği ve üzerinde etki bırakan ezginin bir başka sanatçı tarafından da terennüm edildiğine rastlanılmaktadır. Çok sayıda ortaya konulmuş olan eserler, bir problem olarak kendisini göstermektedir.

Bildirimizde tespit ettiğimiz örneklerden hareketle konuyu ayrıntılarıyla dile getirip bu hususta neler yapılabileceği konusu üzerinde duracağız.

Anahtar kelimeler: Türkü, meten, ezgi ve türkünün sahibi.

The Issue of Appropriated Folk Songs in Turkish Culture

ABSTRACT:

Folk songs are indispensable treasures of our culture, holding significant importance. Throughout centuries, they have served as a refuge for the people due to the elements they contain (sorrow, pain, joy, hope, loyalty, devotion, hatred, suffering, etc.), and have been preserved in the minds of the people up to the present day. Simultaneously, the number of works in the repertoire is increased by adding new ones to the existing ones.

Among the existing works, there are similarities and commonalities, whether in the same melody or the same lyrics of a folk song. Similarities in lyrics have been observed since the cönks, which we consider as one of the most important sources of folk literature, and it is seen that the same poem text is recorded under different poets. Similarly, the same can be said for the melody. It is noticed that a melody loved by the people and leaving an impact is sung by another artist. The abundance of created works poses a problem.

Based on the examples we have identified in our study, we will elaborate on the topic and discuss what can be done about it in detail.

Keywords: Folk song, lyrics, melody, owner of the folk song

Türküler, kültürümüzün vazgeçilmez önemi haiz değerlerimizdir. İhtiva ettiği unsurlar itibariyle (dert, acı, neşe, ümit, umut, vefa, sadakat, nefret, ıstırap...) yüzyıllardan beri halkın sığınağı olmuş, halkın beyninde günümüze kadar yaşatılmış ve yaşatılmaktadır. Bir yandan da mevcut eserlere yenileri eklenerek, repertuvardaki eser sayısı artırılmaktadır.

Ne var ki türkülerimizde bazı müştereklikler karşımıza problem olarak çıkmaktadır. Bu hususu üç ana başlık altında mütalaa edeceğiz.

1. AYNI EZGİ İLE SÖYLENEN TÜRKÜLER

Türkülerin var olmasında ve yaşamasında söz, ezgi ve sesin / icranın çok önemli yeri vardır. Bunların güzellikleri türküyü kalıcı kalır, bunlardan mahrum olması da türkünün yaşamasını güçleştirir. Ezginin mükemmel oluşu ve zihinlerde derin izler bırakması başka sanatçıları da etkiler ve sanatçı ürettiği türküde, etkilendiği ezgiyle yeni türküler vücuda getirebilmektedir. Kimi zaman da bir yöreye ait anonim türkü başka yöre sanatçısı tarafından farklı sözlerle ama aynı ezgiyle terennüm edilmiştir. Bunlarla ilgili onlarca örnek gösterilebilir. Bu da ezginin yöresinin tayininde problem oluşturmaktadır.

Biz aşağıda tespitlerimizde bazılarını sıralayacağız.

*Mukim Tahir'in okuduğu "Ayağında Kundura" türküsü; Zaralı Halil'in okuduğu "Ağılın Altı Kenger" ile "Güle Gider Eyvana" (Harput) türkülerinin ezgileri aynıdır.

Âşık Veysel'in "Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan" (Rep no: 1061, Âşık Veysel, Şarkışla-İhsan Öztürk) türküsü ile sözleri Karacaoğlu'na ait "Dostum Beni Niçin Zar İncidirsin" (Karacaoğlu, Rep no: 1061, Orta Anadolu), türküsü aynı melodidir.

Âşık Veysel'in şu iki türküsü aynı ezgi ile: "Bahar Gelir Kudurursun" ile (Rep No: 4277, Şarkışla-İhsan Öztürk) türküsü ile Âşık Veysel'in "Çiğdem Der ki Ben Âlâyım"

Âşık Veysel'in "Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz" (Rep no: 4275, Şarkışla-İhsan Öztürk) türküsü ile Nuri Üstünses'ten alınan "Beni Görüp Yüzün Öte Dönderme". (Rep no: 2467, Divriği)adlı türkü aynı melodik yapıya sahiptir.

Âşık Veysel'in "Güzelliğin On Par'etmez" (Rep no: 3070, Şarkışla-Ali Canlı), diye başlayan türkü ile Hasan Dede (? / 1604)'nin "Eşrefoğlu Al Haberi" (Rep no: 2821, Sarıkamış-Sadettin Gürhan) türküsü ile aynı ezgiyledir.

Daimî, "Mademki ben bir insanım" türküsü ile "Ben kendimi bilmez miyim" türküsünü aynı ezgi ile terennüm etmiştir.

*Evlerinin direği (Diyarbakır), "Tevekte Üzüm Kara" (Sivas) ve Harput türküsü olan "Gel Benim Gelin Yârim" türküleri aynı ezgiyledir.

*Feyzullah Çınar'ın okuduğu, sözleri Hüseyin Kaçıran'a ait “*Doldur meyhaneci bir daha doldur / Beş lira borç aldım paralıyım ben*” diye başlayan türkünün ezgisi¹ ile Muhlis Akarsu'nun okuduğu “*Yorulдум Güzelim*” ve Gülabî'nin “*Badı Saba selâm söyle yârime / Çıkıp şu karşımda gezip durmasın*”² diye başlayan türkünün ezgisi aynıdır. (Dakika 33-38)

*Söz ve müziği Erol Parlak'a ait “*Dağların Ardındayım / Garipler Yurdundayım*” diye başlayan türkü, Anonim Isparta türküsü olan “*Ali Gavak Kesiyor / Efil Efil Esiyor*”³ türküsünün ezgisi ile benzerlik göstermektedir.

Aşağıda zikrettiğimiz türküler hemen hemen aynı ezgi terennüm edilmiştir.

Şarkışlalı Mahmut Başer: Aşnamdan (Eşimden) Ayrıldım Yamandır Halim / Âdettir Âşığın Hali Böyl'olur” (Haydar Aslan, Merzifon, Rep. No. 1804)

*Mahzunî (1967): Kimi Gelir Kimi Gider Haber Yok*⁴

Hamza Başyurt: Felek Çakmağını Üstüme Çaktı (Erzurumlu Emrah)⁵

Ali Kızıltuğ: Aramıza Girmiş Dağlar Denizler / Gelemem Diyorum Sen Gel Diyorsun

Hasret Gültekin: Aramıza Girmiş Dağlar Denizler / Gelemem Diyorum Sen Gel Diyorsun (1987)⁶

*Ali Kızıltuğ: “Dilim Dilim Dilinesin Dillerim”*⁷

*Kaplanî: “Yürüyorum Dikenlerin Üstünde”*⁸

Teslim Budak: “Malatya Eline Serin Dediler”, (Rep. No. 4175)

Garip Ferhat: “Sen Sivas'ı Seyret Yâr Ben de Seni”

Azerbaycan'da ve İran'da yaşayan Halaç, Şahseven ve Kacarların pek çok türküsünde de Türkiye icra edilen türkülerle müştereklik göstermektedir. İşte birkaç örnek:

*Tabib sen elleme benim yarımı
Beni bu dertlere salanı getir
Kabul etmem birgün eksik olursa
Benden bu ömrümü çalanı getir*

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=cOw0-fE-df8>

² https://www.youtube.com/watch?v=dIqmczMc_A

³ <https://www.youtube.com/watch?v=3YhymHWH4Ac>

⁴ https://www.youtube.com/watch?v=dQK89WL1Z_Q

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=M4akXiMI31A>

⁶ https://www.youtube.com/watch?v=fagGXzqyikM&list=OLAK5uy_krcvsaJfnFLvMC6uYfDY49FOygs5GsLlk&index=10

⁷ https://www.google.com/search?q=Dilim+dilim+dilinesin+dillerim&oq=Dilim+dilim+dilinesin+dillerim&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBBzQwNmowajSoAgCwAgA&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:38f98565,vid:CRSVkbRZfxQ,st:0

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=NmNcdlpaSBQ>

*Git ara bul getir saçlarını yol getir
Benden bu ömrümü çalanı getir
Git ara bul getir saçlarını yol getir*

diye meşhur olan türkü İran'da Şahseven Türklerinin aynı ezgi ve farklı sözlerle okuduğu türkülere aittir.⁹

Repertuar Numarası 995 olan ve

*"Dedim kız yaşın nedi dedi başımdı
Dedim kız kalem nedi dedi başımdı"*

diye başlayan Kars türküsü, İran'da Şahseven Türklerinde hemen hemen aynı sözlerle ve aynı ezgiyle terennüm edilmektedir.¹⁰

Ayrıca;

*Mevlâm birçok dert vermiş
Beraber derman vermiş*

diye başlayan türkü de farklı sözlerle fakat aynı ezgiyle Şahseven Türklerinin de okuduğu türküdür.¹¹

2. TÜRKÜ METİNLERİNDEKİ MÜŞTEREKLER

Metinlerdeki benzerlik âşık edebiyatının en önemli kaynakları olarak gördüğümüz cönklerden itibaren karşımıza çıkmakta ve aynı şiir metninin farklı şairler adına kaydedildiği görülmektedir. TRT Repertuarında kayıtlı veya yaygın olarak bilinen türkülerin başka şairler adına bilinmektedir. Pek çoğu kayıtlara da bu şekli ile geçmiştir. Aşağıda kaydettiklerimiz bunlardan sadece bir kaçıdır.

Acem Kızı: Repertuvarında sahibi belirtilmemiştir. Türkü metni Sarıkamışlı Âşık Canan¹² ve Elbistanlı Hüseyin¹³ adına kayıtlara geçmiştir.

Bu kadar cevretme aziz sultanım / Ne olur insafa gel bazı bazı: TRT Repertuvarında 480 numarada kayıtlı olan bu türkü Gaziantep'li Hüseyin adınadır. Farklı kaynaklarda Deli Derviş Feryad¹⁴ ve Sivas Kaleköylü Dertli Kemter¹⁵ (Öl. 1818) adına kayıtlıdır.

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=opvpaEtaATA&list=PLMuyPX2hNMB91UzrozLc-Z2UvTCrLjhF6&index=8>

veya https://www.youtube.com/watch?v=_XwpxWWxltg&list=PLMuyPX2hNMB91UzrozLc-Z2UvTCrLjhF6&index=45

¹⁰ https://www.youtube.com/watch?v=OBaTT0_6Eww&list=PLMuyPX2hNMB91UzrozLc-Z2UvTCrLjhF6&index=16

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=WRUw9D6JgH0&list=PLMuyPX2hNMB91UzrozLc-Z2UvTCrLjhF6&index=52>

¹² M. Gökalp Aladağ, "Sarıkamışlı Âşık Cananî", *Türk Folklor Araştırmaları*, 1(12), Temmuz 1950, s. 186.

¹³ Mehmet Erkoçak, "Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları", *Erciyes*, V(56), Ağustos 1982, s. 21. / Erman Artun, "Âşık Hüseyin Edebiyatına Katkıları" *I, Motif Akademi Halkbilim Dergisi, Prof. Dr. Muhan Bali'ye Armağan*, İstanbul, 2009.

¹⁴ Asım Bezirci, *Türk Halk Şiiri*, Say Yayınları, C. 1, İstanbul, 1993, s. 406

¹⁵ Ali İhsan Tuncalı, *Emlek Alevi Âşıkları*, Dorlion Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 53.

El vurup yâremi incitme tabib: Sadık Doğanay'ın okuduğu bu türkü “*El vurup yaremi incitme tabib*” in sözleri Sefil Kemter,¹⁶ İğdecikli Veli (XIX. Yüzyıl)'ye veya Arif (XIX. Yüzyıl)'e aittir.¹⁷

Gafil gezme şaşkın: Repertuvarda Kul Himmet Üstadım adına geçen bu türküyü Sadettin Nüzhet Ergun Teslim Abdal'a¹⁸, İbrahim Aslanoğlu ise Pir Sultan Abdal'a¹⁹ mal etmiştir.

Gam elinden benim zülfü siyahım / Peykan değdi sinem yaralandı gel: Pir Sultan Abdal adına okunan bu türkü²⁰, Zihnî²¹ adına da kayıtlıdır.

Geldi geçti güzellerin kervanı: Repertuvarda üç dörtlük olarak kayıtlı olan bu türkü Ruhsatî adına gösterilmiştir. Türkü metni aslında Ruhsatî'nin değil, oğlu Minhacî'nindir.²²

Gönül gurbet ele çıkma: Repertuvar numarası 537 olan bu türkü Sefil adına kayıtlıdır. Kaynaklarda Karacaoğlu²³ ve Erzurumlu Emrah adına geçmektedir.²⁴

Gönül gurbet ele varma: Repertuvarda Sefil Ali adı geçmektedir. Türkü iki kaynakta Erzurumlu Emrah'a²⁵ bir başka kaynakta da Karacaoğlu'na ait gösterilmiştir.²⁶

Gurbet elde bir hal geldi başıma: Repertuvarda Pir Sultan adına olan bu türkü Kurbanî adına da kaydedilmiştir.²⁷

Hali yârdan ayrılanın: Kaynaklarda Kerem²⁸ ve Karacaoğlu²⁹ adına geçmektedir.

İlgıt ılgıt esen seher yelleri / Doğru gelir doğru gider mi yâr yâr: Repertuvarda 3850 numarada kayıtlı bu türkü Abdal Pir Sultan adına kayıtlıdır. Bir başka kaynakta beş dörtlük olarak Kırşehirli Âşık Hüseyin (XIX. yüzyıl) adına geçmektedir.³⁰

Mecnun'um Leyla'mı gördüm: Ali İzzet Özkan adına kayıtlı olan bu türkünün sözlerinin muhtelif cönklerdeki bilgilere dayanılarak Âşık Veli'ye ait olduğu ispatlanmıştır.³¹

Şu dünyanın ötesine / Vardım diye yalan söyler: Repertuarda yöresi Erzurum türküsü olarak Hatayî mahlasıyla kayıtlı olan bu türkü Hitâbî adına da geçmektedir.³²

Yâr demedin yâr demedin: Türkünün sözleri Âşık Minhacî'ye aittir. Minhacî türküdeki sözleri boşadığı karısı Ağgelin'e söylemiştir.³³

¹⁶ Ali İhsan Tuncalı, *Emlek Alevi Âşıkları*, DorlionYayımları, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 83.

¹⁷ Ali Cem Akbulut, *İğdecikli Âşık Veli*, Baygenç Yayıncılık, Adana, 2021, s. 298.

¹⁸ Sadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Şairleri*, c. II, İstanbul 1955, s. 96.

¹⁹ İbrahim Aslanoğlu, *Pir Sultan Abdallar*, s. 236-237.

²⁰ <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=9784>

²¹ Sadettin Nüzhet Ergun, *Halk Edebiyatı Antolojisi*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938, s. 112.

²² Eflâtun Cem Güney, *Meslekî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1953, s. 83. / Doğan Kaya, *Âşık Minhacî*, Sivas 1994, s. 75.

²³ Memet Fuat, *Karacaoğlu*, De Yayınları, İstanbul, 1977, s. 66.

²⁴ Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Erzurumlu Emrah Hayatı ve Şiirleri*, s. 129-130.

²⁵ M. Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri*, s. 632-633. / Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Erzurumlu Emrah Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1958, s. 129-130.

²⁶ Sadettin Nüzhet Ergun, *Karacaoğlu Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963, s. 258.

²⁷ Mahmut Işıttın, “Deyiş ve Deyişet”, *Türk Folklor Araştırmaları*, XVIII (346), Mayıs 1978, s. 8333

²⁸ M. Z. Korgunal, *Kerem ile Aslı*, Bozkurt Kütüphanesi, İstanbul, 1940, s. 75.

²⁹ https://tr.wikisource.org/wiki/Hey_A%C4%9Falar_B%C3%B6yle_m-Olur

³⁰ Baki Yaşa Altınok, *Anadolu'da Türkmenler Bir Türkmen Ozanı Âşık Hüseyin*, Ocak Yayınları, Ankara, 2000, s. 22-23.

³¹ Ali Cem Akbulut, *İğdecikli Âşık Veli*, Baygenç Yayıncılık, Adana, 2021, s. 424.

³² Vahit Lütfi Salcı, “Hitabî, *Halk Bilgisi Haberleri*, Eylül 1935, s. 23.

3. REPERTUVARDA SAHİBİ BELLİ OLMAYAN TÜRKÜLER

Repertuvarda farklı kişiler adına kaydedilmiş türkülerin yanında sahipleri belirtilmemiş türküler de vardır. Bu husus da ayrı bir çalışmayı gerektirmektedir. Biz sadece birkaçı üzerine bilgi vermekle yetineceğiz:

Aslım paktr hiç kin yoktur özümde: Repertuvarda iki dördlük olarak kaydedilmiş bu türkü 1874-1904 yıllarında Ankara’da yaşamış olan Çubuklu Âşık Seyyid Süleyman’a ait bir şiiirdir.³⁴

Beni öldürmeli dövmeli değil: Repertuvarda 244 numara ile kayıtlı bu türküde mahlas yoktur. Türkü, kaynaklarda Kerem adına geçmektedir.³⁵

Bir güzelin hasretinden ahından: Repertuvarda Sıtkı adına kayıtlı olan bu türkü M. Adil Özder’in Muhibbi ile Esmahan hikâyesinde Muhibbî’ye mal edilmiştir.³⁶

Bir seher uğradım göl kenarına / Sunam beni gördü yüzmeye durdu: Repertuvarda 896 ile kayıtlı olan bu türkünün şairi belirtilmemiştir. Türkü metni kaynaklarda Erzurum Emrah adına geçmektedir.³⁷

Bir seher uğradım göl kenarına: Sahibi belli olmayan bir başka türkü de bu türküdür. Türkü Fuat Köprülü’nün Türk Saz Şairleri adlı kitabında Erzurumlu Emrah adına kaydedilmiştir.³⁸

El çek tabip sinem üstünden / Sen benim derdimi bilebilmezsin: Repertuvarda Tokat türküsi olarak kayıtlı olan bu türkünün şairi belli değildir. Türkü metni kaynaklarda Gevherî³⁹, İrfanî⁴⁰, Erzurumlu Emrah⁴¹, Sefil Kemter⁴², Siyahî, Zileli Talibî ve İğdecikli Veli⁴³ adına kaydetmiştir.

Eşimden ayrıldım yoktur kararım / Beni öldürmeli döğmeli değil: Türkü metni Kerem’e aittir.⁴⁴

Geldim şu âlemi ıslah edeyim: Şiir Derviş Ali’ye ait olup toplam altı dördlüktür.⁴⁵

Gine gam yükünün kervanı geldi: Türkü, 1824-1904 yılları arasında yaşayan Sivashlı Deli Derviş Feryadî’ye aittir ve tamamı beş dördlüktür.⁴⁶

Gönül gel seninle muhabbet edelim: Türkünün repertuvarda kime ait olduğu kayıtlı değildir. Halil Atılğan türkünün Derviş Ali’ye ait olduğunu işaret etmiştir.⁴⁷

³³ Doğan Kaya, Âşık Minhaci, Sivas, 1994, s. 36-37.

³⁴ Asım Bezirci, *Dünden Bugüne Türk Şiiri*, İstanbul 1968, s. 245.

³⁵ Muharrem Zeki Korgunal, *Kerem ile Aslı*, Bozkurt Kütüphanesi, İstanbul, 1940, s. 53-54.

³⁶ M. Adil Özder, *Yusufelili Muhibbi Hayat ve Deyişleri*, Kars 1940, s. 9-10 / M. Adil Özder, *Muhibbî ile Esme Han Hikâyesi*, Ankara, 1976, s. 41

³⁷ Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Erzurumlu Emrah Hayatı ve Şiirleri*, s. 121.

³⁸ M. Fuat Köprülü, *Türk Saz Şairleri*, C. 2, İstanbul 1940, s. 624.

³⁹ Şükrü Elçin, *Gevherî Divanı*, Ankara 1984, s. 275.

⁴⁰ Ensar Aslan, “Âşık İrfanî”, *Köz*, S.5, Ağustos 1980, s. 24. / İbrahim Aslanoğlu, “İrfanî”, *Sivas Folkloru*, V(51), Nisan 1977, s. 23-26

⁴¹ Eflâtun Cem Güney-Çetin Eflâtun Güney, *Erzurumlu Emrah Hayatı ve Şiirleri*, s. 83.

⁴² Ali İhsan Tuncalı, *Emlek Alevi Âşıkları*, Dorlion Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 82.

⁴³ Ali Cem Akbulut, *İğdecikli Âşık Veli*, Baygenç Yayıncılık, Adana, 2021, s. 70.

⁴⁴ Muharrem Zeki Korgunal, *Kerem ile Aslı*, İstanbul 1940, s. 53-54.

⁴⁵ Halil Atılğan, “Âşık Derviş Ali ve Bazı Şiirleri”, *I. Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu*, Ankara 1999, s. 92-93.

⁴⁶ Refik Ahmet Sevil, *Çağımızın Halk Şairleri*, İstanbul 1967, s. 135. / İbrahim Aslanoğlu, *Söz Mülkünün Sultanları*, İstanbul, 1985 s. 69-70.

⁴⁷ Halil Atılğan, *a. g. ç.*, s. 96.

Her sabah har sabah cümbüşe gelir: “Dağlar Yâ Muhammed Ali çağırır” ayağıyla da bilinen bu türkünün (Rep no: 1202) sahibi kayıtlı değildir. Türkü metni kitaplarda ve cönklerde Pir Sultan⁴⁸, Şah Hatayî⁴⁹ ve Zileli Lütfî⁵⁰ adına kayıtlıdır.

Kervankıran: Repertuvarındaki 450 numara ile kayıtlı olan bu türkü Dertli adına geçmektedir. Türkü, Kerem ile Aslı hikâyesinde yer almakta olup sonu şöyledir: “Sana Kervankıran derler/ Yâre ikrar veren derler/ Bana Dertli Kerem derler/ Döne kervankıran döne”⁵¹

Nasıl methedeyim sevdiğim seni: Repertuvar No: 1543 numara ile Erzurum yöresine ait olarak gösterilen bu türkünün kime ait olduğu kayıtlı değildir. Ayrıca türkü metnini Sadettin Nüzhet Ergun Karacaoğlu⁵², Ruhsatî⁵³ Murat [Uraz] Gafurî'ye⁵⁴, Mehmut Işıttan Yozgatlı Himmetî'ye⁵⁵, Cahit Obruk da Kırşehirli Said'e⁵⁶ mal etmiştir.

Seher vakti çaldım yarin kapısın: Türkü Şarkışlalı Agâhî'nin dir. Agâhi şiirini musahibine karşı söylemiştir.⁵⁷

Şu Yüce Dağları Duman Kaplamış: Türkü metni, aslında Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869-1949)'na aittir. Repertuvarındaki üç dördlükten ikisi *Acıklı Ana* şiirinden alınmıştır. Bu şiir toplam 25 dördlüktür. Şiirde Balkan Harbi üzerine ülkede ortaya çıkan felâket manzarasını bir annenin ruh haliyle dile getirilmiştir. Diğer dördlük de *Kasvetli Yağmurlar* şiirinden alınmış dördlüktür. Söz konusu türkü, ilk defa ‘Feryat’ isimli bir telli saz icat eden Sivaslı Hâfız Hakkı (?- 1963) tarafından 1939 yılında Polydor firmasında plâğa okunmuştur.⁵⁸

Vardım Hint eline kumaş getirdim: Nakaratı “Ben senin kahrını çekemem gönül” olan türkünün TRT Repertuvarında kimin adına kayıtlı olduğu belli değildir. Türkünün Deli Boran'ına ait olduğuna işaret edilmiştir.⁵⁹

Yeşil başlı telli turnam / Şimdi bizim gölden uçtu: Türkü metni Kerem'e ait olup toplam 5 dördlüktür.⁶⁰

Yeşilbaşlı telli turnam: Repertuvarında 4214 numara ile kayıtlı bu türküde mahlas yoktur. Türkü, kaynaklarda Kerem adına geçmektedir.⁶¹

SONUÇ

Yukarıda sıraladığımız ve “Aynı Ezgi ile Söylenen Türküler”, “Türkü Metinlerindeki Müstereklikler”, “Repertuvarında Sahibi Belli Olmayan Türküler” şeklinde üç başlık altında verdiğimiz bilgilerde sadece ilgili hususlara dikkati çekmeye çalıştık.

⁴⁸ İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Şiiri Antolojisi*, Ararat Yayınevi, İstanbul, 1968, s. 37.

⁴⁹ Ecenur Yitik, *Cönk (Şeyh Hamza Ocağına Ait) İnceleme-Metin*, Denizli, 2019, s. 63-64, (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

⁵⁰ Refik Ahmet Sevengil, *Çağımızın Halk Şairleri*, Atlas Yayınları, İstanbul, 1967, s. 295.

⁵¹ Korgunal, a. g. e., s. 184-185.

⁵² Ergun, a.g.e., s. 143.

⁵³ Doğan Kaya, *Âşık Ruhsat!*, Sivas, 1999, s. 306-307.

⁵⁴ Murat Uraz, *Halk Edebiyatı*, İstanbul 1933, s. 208.

⁵⁵ Mehmut Işıttan, “Yozgatlı Himmeti”, *Türk Folklor Araştırmaları*, s. 259, Şubat 1971, s. 5889.

⁵⁶ Cahit Obruk, *Kırşehirli Âşık Said*, Ankara 1983, s. 49.

⁵⁷ İbrahim Aslanoğlu, *Söz Mülkünün Sultanları*, s. 20.

⁵⁸ Rıza Tevfik, *Serab-ı Ömrüm*, İstanbul 1949, s. 76-83 ve 44.

⁵⁹ Halil Çimen / Âşık Boranî, *Çorumlu Efsane Ozan Deli Boran*, Çorum, 2005, s. 61.

⁶⁰ Korgunal, a. g. e., s. 34-35.

⁶¹ Muharrem Zeki Korgunal, *Kerem ile Aslı*, Bozkurt Kütüphanesi, İstanbul, 1940, s. 34.

Kimse töhmet altında bırakmak gibi bir tavrımız asla yoktur. Sadece türküler vadisinde karşılaşılan problemlerin fotoğrafını ortaya koymaya çalıştık ve bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutmayı düşündük. Daha 8000 kadar türkü içinde araştırılmayı, düzeltilmeyi bekleyen yüzlerce türkü vardır.

Elbetteki türkülerdeki yanlışlıkların hayatiyetini sürdürmesine seyirci kalmamak gerekir. O bakımdan şu tekliflerimizin ciddiye alınmasını ümit ediyoruz.

1. Türkülerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi için öncelikle, sistemli ve daimî olarak çalışabilecek, müzik, halkbilim ve halk edebiyatı uzmanlarının yer alacağı *Türkü Tespit, Kayıt ve Denetleme Kurulu* adıyla bir kurul oluşturulmalıdır.

2. Repertuardaki sahibi belli olan ancak başka şairler adına kayıtlı olan türküler, titiz bir inceleme ile düzeltme yoluna gidilmelidir. Bunun için, yukarıda işaret ettiğimiz Kurulun yapacağı incelemeleri ve bu konuda yapılan çalışmalar göz önünde tutulabilir.

3. Sahibi belli olduğu halde TRT Repertuarında buna yer verilmeyen türkölere, asıl metindeki âşğın adının geçtiğı son dörtlük eklenmeli ve sanatçılar tarafından türkünün icrası sırasında okunmalıdır. Unutmamak gerekir ki, o türkülerin repertuarda olması, birinci derecede onları ortaya koyan şahıslar sayesinde mümkün olmuştur.

4. Derleme yapılırken, kaynak şahsa, türkünün kendisine mi ait olduğu yoksa bunu taş plaktan mı şahıstan mı öğrendiğı, türkünün yöresi ve varsa hikâyesi sorulmalıdır. Böylelikle türkünün gerçek sahibi ve yöresi daha kolay tayin edilir.

5. Sözleri farklı, ezgisi aynı olan Türkölery yörelerine göre değerlendirirken, türkünün vücut bulmasında, varsa ilk türkü yakıcılarının belirlenmesi / bilinmesi, cereyan eden hadise, türkünün olduğu ortam göz önüne alınmalıdır.

6. Taş plakların doldurulduğu zamanlarda yakın ilişki içinde olan sanatçılar, ister istemez, birbirlerinden etkilenmiş ve aynı ezgiyi, hece sayısı aynı olan farklı manzum türköleryle okumuşlardır. Oluşturulacak Kurul, ezginin ve türkünün asli şeklini tayin etmelidir.

7. Kaset dolduran sanatçılar, sözleri başkalarına ait olan türkölery kendi adına okuyabilmektedirler. Bunlara denetim getirilmelidir. Sözgeleş, kasetlerde okunacak türkölery için MESAM'ın yahut TRT'in vereceğı belge şart koşulmalıdır.

Türköleryn derlenmesi ve kayda geçirilmesi sırasında birtakım hataların yapılmasını normal karşılıyoruz. Ne var ki asıl hatayı, yıllar boyu bu yanlışlıkların düzeltilmesi konusunda herhangi bir adım atılmaması olarak görüyoruz. Bu, sadece türkölery konusunda emek sarf eden, hatta bu işten ekmek yiyen insanların değil her Türk'ün vazifesidir. Mademki türkölery bizler özümüz, ruhumuz, kimliğimiz dünyamız olarak niteliyoruz vatandaş olarak hepimiz üzerimize düşeni yapmak zorundayız. Bu çalışma da zaten böyle bir hassasiyetin ürünüdür.